

תקציר: תפיסותיהן של נשים שהורשעו ברצח או הריגה של בן זוגן את השלכות המקרה

המחקר הנוכחי ביקש לבחון כיצד נשים שהורשעו ברצח או הריגה של בן זוגן תופסות את השלכות המקרה ברמה האישית, המשפחתית והחברתית. המפגש של נשים אלו עם השלכות המקרה מתחיל מיד עם ביצוע המקרה בו מות בן זוגן וכלה במפגש המידי עם מערכות אכיפת החוק, המענישות אותן על ידי כליאת בבית סוהר "נווה תרצה" לשנים רבות, בו הן מנותקות ומופרדות פיזית ונפשית מילדיהן, משפחתן וממעגלים חברתיים קרובים ורחוקים.

המבוא התאורטי נפתח בהצגת המונח Mariticide, המתייחס לנשים שרצחו את בן זוגן. תופעה זו מוצגת בהסתמך על מחקרים שלרוב עורכים השוואה בין גברים ונשים שביצעו מקרה דומה, מכיוון שהספרות המתמקדת רק בנשים שרצחו את בעליהן מצומצמת. מרבית הנשים מבצעות מקרה זה על רקע של התעללות מתמשכת מצד בן זוגן ולאחר שפניוניהן לחברה לא זכו למתן סיוע הולם וראוי. לכן, הן מרגישות שהן לבד במערכה ומבצעות את המקרה בכדי להסיר את האיום התמידי לחייהן מצד בן הזוג. בהתאם לכך סקירת הספרות עוסקת בתהליך ההכרה החברתי בעולם ובפרט במדינת ישראל בתופעת אלימות במשפחה, תוך התמקדות בהכאת נשים על ידי בן זוגן. בהמשך, מתוך הבנה שלאחר המקרה וכחלק מהשלכותיו, נשים אלה נפגשות ומתמודדות מול מערכות משפטיות וחברתיות, נבחנו מישורים אלה דרך זווית ראיתן של חוקרות פמיניסטיות, הנחלצות לצידין של נשים אלו מול ההגמוניה הפטריארכלית. לבסוף, מתוך הכרה כי השלכה נוספת של המקרה היא כליאתן של הנשים בבית סוהר, סקירת הספרות מעמיקה בידע אודות נשים אסירות ובפרט בישראל וכן במושג "כאבי מאסר" המתאר פגיעה באישיות האסירות.

המחקר נשען על הפרדיגמה האיכותנית נטורליסטית; מתודות איכותניות הינן רלוונטיות למחקר המשלב חקר נשים ועוסק בהבנת חוויה מנקודת מבטן של החוות אותה. המחקר התבצע באמצעות ראיון עומק חצי מובנה, שהתבסס על מדריך ראיון. במסגרת המחקר רואיינו 7 נשים אשר הורשעו ברצח או הריגה של בן זוגן ומרצות מאסרן בבית סוהר "נווה תרצה". הראיונות נותחו בהתאם לעקרונות ניתוח תוכן במטרה להפיק תמצית תיאורית קוהרנטית, המשקפת את תפיסותיהן את השלכות המקרה בגינו הן מרצות מאסר.

בחומר הראיונות זוהו שבעה עולמות תוכן מרכזיים. הראשון עוסק בהצגתן העצמית של המרואיינות ומתייחס לרקע החברתי והתרבותי שקדם למקרה ואילו ששת עולמות התוכן האחרים מתמקדים בהשלכות המקרה על חיי הנשים. שלושה מתוכם מתמקדים במישור האישי- הדואלי הרגשית בתפיסתן את מות בן זוגן, המפגש המאכזב וחסר הרגישות עם מערכות אכיפת החוק וכן החיים ומערכות התמיכה בבית סוהר "נווה תרצה", מוסד טוטליטרי וסגור בו המענים הטיפולים ויותר מכך השיקומיים, לא מותאמים באופן מספק את צורכיהן. שני עולמות תוכן עוסקים בהשלכות במישור הבינאישי- השינויים החלים במערכות היחסים מול ילדיהן, משפחותיהן ומשפחת המת, כמו גם מול החברה הקרובה והרחוקה, שלרוב מאופיינים במגמות שליליות של ריחוק וניכור. עולם התוכן האחרון מבהיר את האופן בו מכלול השלכות אלו, מעצב מחדש את עולמן הפנימי של הנשים.

הממצאים חושפים בראש ובראשונה את יגונן של הנשים על מות בן זוגן, יגון שאינו מוכר על ידי החברה ולכן אין להן לגיטימציה וזכות להתאבל עליו באופן פומבי ולקבל תמיכה נפשית. שנית, הממצאים מצביעים על קיומה של "טראומה עיקשת" הנוצרת עקב מציאות חברתית ומדינית המדכאת את הנשים במסווה של "נורמטיביות", שכן הן הפרו את חוקי המדינה ולכן הן נענשות תוך התעלמות מהאחריות החברתית לסייע למצוקותיהן שלא נענו עוד טרם המקרה. לכך מתווספת ההגמוניה הפטריארכלית, המפלה נשים אלו לעומת גברים המבצעים מקרה דומה. הבנות אלו מרמזות כי יש לעורר ולחולל מהלכים של שינוי מדיניות ביחס וההכרה באוכלוסייה ייחודית זו, בתקווה שיובילו לשינוי חוקתי, להקלה בעונשן, לפיתוחן של תכניות התערבות טיפוליות ושיקומיות ייעודיות לאוכלוסייה זו וכן, למחקרים נוספים במטרה להבין את עולמן באופן מעמיק יותר.